

บทความวิจัย (Research Article)

ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

Meaning and usage of “/kɔː/” and “/sǎːŋ/”

from the past to nowadays

ชินภัทร หनुสงค์^{1*}Chinnapat Noosong^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาภาษาไทยในเชิงประวัติ โดยศึกษาคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละสมัย ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” แม้จะเป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีลักษณะทางความหมายที่แตกต่างกันบ้าง อีกทั้งยังมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันในแต่ละสมัย คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในปัจจุบันมีความหมายและลักษณะการใช้ที่ปรากฏเพิ่มขึ้นจากสมัยสุโขทัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้านความหมายในลักษณะที่กว้างออก

คำสำคัญ: ก่อ สร้าง ความหมาย การใช้คำ

Abstract

This article is a historical study of the Thai language by studying the words “/kɔː/” and “/sǎːŋ/” which appeared since the Sukhothai period. This article aims to study the meaning and the usage of the words “/kɔː/” and “/sǎːŋ/” from the past to present by studying the documents of each period. The results show that the words “/kɔː/” and “/sǎːŋ/”, even though they have similar meanings, they have some different features of meanings and usage in each period. The

¹ นิสิตปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Student in Master of Arts Program in Thai, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

*Corresponding author; email: chinnapatobec@gmail.com

words “/kɔː/” and “/sǎːŋ/” nowadays have more meanings and usage that increase from the Sukhothai-period which is according with the concept of language change in the broadening meaning.

Keywords: /kɔː/, /sǎːŋ/, Meaning, Usage of the Words

บทนำ

คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” เป็นคำที่มีความน่าสนใจเนื่องจากเป็นคำที่พบใน จารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ 1 พุทธศักราช 1835) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักฐานภาษาไทยที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุด ดังข้อความที่ปรากฏว่า

“...1207 ศกปีกุน ให้ขุดเอาพระธาตุดอก ทั้งหลายเห็น กระทำบูชาบำเรอแก่พระธาตุดอกเดือนหกวัน จึงเอาลงฝังในกลางเมืองศรีสัชชนาลัยก่อพระเจดีย์เหนือหกเข้าจึงแล้ว...”

(จารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 4 บรรทัดที่ 4-6)

“...ไพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน...”

(จารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 2-5)

คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ยังคงปรากฏใช้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ไว้ตามลำดับ ดังนี้

“ก่อ” (2556, น. 87) เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น หรือเป็นรูปขึ้น เช่น ก่อไฟ ก่อสงคราม ก่อตึก

“สร้าง” (2556, น. 1178) เป็นคำกริยา หมายถึง เนรมิต บันดาลให้มีให้เป็นขึ้นด้วยฤทธิ์อำนาจ เช่น พระพรหมสร้างโลก ทำให้มีให้เป็นขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน (ใช้ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม) เช่น สร้างบ้าน สร้างเมือง สร้างศัตรู สร้างชื่อเสียง

จะเห็นได้ว่า ทั้งคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ล้วนแต่เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ปรากฏมีขึ้นมา จากตัวอย่างการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ที่พบในสมัยสุโขทัย และปัจจุบัน แม้ทั้ง 2 คำจะมีความหมายคล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏบริบทการใช้ที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า “ก่อ” ในสมัยสุโขทัยที่ปรากฏใช้กับพระเจดีย์ ซึ่งเป็นสิ่งปลูกสร้างและปัจจุบันปรากฏใช้กับสิ่งปลูกสร้างในลักษณะเดียวกัน เช่น ก่อกำแพง หรือ ก่อเจดีย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันจะพบคำว่า “ก่อ” ปรากฏใช้ในบริบทอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ก่อความ

วุ่นวาย ก่อกรรมทำชั่ว ก่อการร้าย เป็นต้น ถือเป็นการใช้ในบริบทที่เป็นนามธรรมและมีความหมายเชิงลบ ส่วนคำว่า “สร้าง” ในสมัยสุโขทัยปรากฏใช้กับ ป่า หรือ ต้นไม้ ในปัจจุบันจะไม่พบการใช้คำว่า “สร้าง” ในบริบทนี้ แต่จะพบในบริบทการใช้ทั่ว ๆ ไปในความหมายว่า ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏมีขึ้นมา และยังปรากฏลักษณะการใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรมเช่นเดียวกับคำว่า “ก่อ” เช่น สร้างบุญกุศล สร้างคุณงามความดี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” เป็นคำที่มีความน่าสนใจ และปรากฏการใช้มาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้ทั้ง 2 คำจะมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันบ้างในทั้งในลักษณะทางความหมายการใช้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตามเอกสารและหลักฐานที่ปรากฏในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตามเอกสารและหลักฐานที่ปรากฏในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1) การศึกษาความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในเบื้องต้น ผู้วิจัยจะศึกษาจากพจนานุกรมไทย และพจนานุกรมภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไทย ดังต่อไปนี้

- 1.1) สัพพะ พะจะนะ พาสา ไท (2397)
- 1.2) อักษราภิธานศรับท์ (2412)
- 1.3) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2493
- 1.4) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525
- 1.5) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542
- 1.6) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554
- 1.7) พจนานุกรมภาษาลาว (2515)

2) การศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จากข้อมูลภาษาไทยในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว โดยจะแสดงปีที่พิมพ์เอกสารไว้ในวงเล็บท้ายรายการด้วย ดังต่อไปนี้

2.1) สมัยสุโขทัย ศึกษาข้อมูลจากประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย กรมศิลปากร (2548) ได้แก่

2.1.1) จารึกหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหง พุทธศักราช 1835

2.1.2) จารึกหลักที่ 2 จารึกวัดศรีชุม ประมาณพุทธศักราช 1912

2.1.3) จารึกหลักที่ 3 จารึกนครชุม พุทธศักราช 1900

2.1.4) จารึกหลักที่ 5 จารึกวัดป่ามะม่วง ภาษาไทย หลักที่ 1 พุทธศักราช 1904

2.1.5) จารึกหลักที่ 7 จารึกวัดป่ามะม่วง ภาษาไทย หลักที่ 2 พุทธศักราช 1904

2.1.6) จารึกหลักที่ 49 จารึกวัดสรศักดิ์ พุทธศักราช 1960

2.1.7) จารึกหลักที่ 106 จารึกวัดช้างล้อม พุทธศักราช 1927

2.2) สมัยอยุธยา ศึกษาข้อมูลจากเอกสารดังต่อไปนี้

2.2.4) พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ พุทธศักราช 2223 (2498)

2.2.3) จดหมายเหตุทรงพระกรุณาให้แต่งพระราชพงศาวดารย่อ เมื่อปีออก พุทธศักราช 2223 ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ (2510)

2.2.1) จดหมายเหตุสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้งสมเด็จพระนารายณ์ (2510)

2.2.2) จดหมายเหตุสร้างพระวิหารร่วมพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุดรดิษฐ์ เมื่อ พุทธศักราช 2297 ในรัชกาลสมเด็จพระบรมโกศ (2510)

2.3) สมัยรัตนโกสินทร์ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารดังต่อไปนี้

2.3.1) คำให้การขุนหลวงหาวัด ฉบับหลวง พุทธศักราช 2426 (2544)

2.3.2) ตำนานพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินศรี และพระศรีศาสดา พุทธศักราช 2400 (2496)

2.3.3) พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จ ประพาสแหลมมลายู เมื่อรัตนโกสินทร์ศก 108 109 117 120 รวม 4 คราว พุทธศักราช 2432 (2468)

2.3.4) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ของเจ้าพระยาทิพากร วงศมหาโกษาธิบดี พุทธศักราช 2412 (2561)

2.3.5) ตำราแม่ครัวหัวป่าก์ พุทธศักราช 2451 (2557)

2.3.6) สารสนสมเด็จ เล่ม 1 พุทธศักราช 2457 (2558)

2.3.7) จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาค 18 พุทธศักราช 2427 (2482)

2.3.8) รวมงานของเทียนวรรณ (2544)

2.3.9) ตำนานพุทธเจดีย์สยาม พุทธศักราช 2469 (2469)

2.3.10) ตำหรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ (2457)

2.3.11) นวนิยาย เรื่อง แผลเก่า พุทธศักราช 2479 (2544)

2.3.12) พระราชหัตถ์เลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) พุทธศักราช 2448 (2482)

3) การศึกษาภาษาไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Thai National Corpus)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1) งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดสมัยของภาษาไทย ตามการแบ่งช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ และช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

สมัยสุโขทัย เริ่มตั้งแต่ รัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ถึง รัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 4

สมัยอยุธยา เริ่มตั้งแต่ รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ถึง รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่ รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 10 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สมัยปัจจุบัน จะใช้ข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ของ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นตัวแทนของกลุ่มภาษาในสมัยนี้ เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีข้อมูลที่หลากหลาย และมีการปรับปรุงเนื้อหาของฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

2) ข้อความจากเอกสารที่ยกมา ผู้วิจัยบอกแหล่งที่มาของเอกสารไว้ในวงเล็บท้ายข้อความด้วยคำย่อ เนื่องจากได้ระบุปีที่สร้างเอกสารและปีที่พิมพ์ไว้ในขอบเขตขอบของการวิจัยแล้ว เช่น

(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 98-99) หรือ (พระราชพงศาวดารกรุงเก่า) เป็นต้น

ส่วนข้อความที่นำมาจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ จะยกข้อความมาโดยไม่ระบุรหัส (code) ของข้อความ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่แท้จริงในภาษาและสามารถตรวจสอบได้จากคลังข้อมูล

3) ผู้วิจัยจะคงรูปอักขรวิธีเดิมตามข้อความที่ปรากฏในเอกสารนั้น เช่น เบน (เป็น) ส้าง (สร้าง) หรือ ฤษ (ฤกษ์) เป็นต้น เว้นแต่ข้อความที่เป็นคำอธิบายจะใช้อักขรวิธีอย่างในภาษาปัจจุบัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของภาษา” (language change) ของ ดุษฎีพร ชำนิโรศานต์ (2558, น.65) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษา ทั้งการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือจากภายใน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง (sound change) 2) การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ (lexical item change) 3) การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์ (change in grammar) 4) การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย (semantic change) แต่การศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาในประเด็น การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย (semantic change) เป็นหลัก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย (semantic change) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ความหมายแคบเข้า (Narrowing) คือ คำที่สมัยหนึ่งเคยมีความหมายกว้าง ต่อมาได้เปลี่ยนไปมีความหมายที่เฉพาะเจาะจงขึ้น หรือ หมายถึงคำที่สมัยหนึ่งเคยมีหลายความหมาย ต่อมามีความหมายน้อยลง 2) ความหมายกว้างออก (broadening) หมายถึง คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายมากขึ้น หรือ หมายถึง คำซึ่งสมัยหนึ่งปรากฏในบริบทแคบ ต่อมาเปลี่ยนไปปรากฏในบริบทที่กว้างกว่าเดิม และ 3) ความหมายย้ายที่ (shift) หมายถึง คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายอย่างหนึ่ง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายเป็นอย่างอื่น นอกจากนี้ ปราณี กุลละวณิชย์ (2535, น.51) ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาในด้านความหมายอีกแง่มุมหนึ่ง นั่นคือ ความหมายส่อไปในทางที่เลวลง (pejoration) หมายถึง คำที่สมัยหนึ่งเคยมีความหมายเป็นกลางๆ แต่ต่อมามีความหมายเปลี่ยนไปในทางลบ

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) กำหนดเรื่องและประเด็นที่ศึกษา
- 2) สืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาในเชิงประวัติและแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษา
- 3) กำหนดขอบเขตของเอกสารที่จะนำมาศึกษาในแต่ละสมัย
- 4) รวบรวมข้อมูลคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จากเอกสารในแต่ละสมัย
- 5) ศึกษาวิเคราะห์ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 6) สรุป อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1) ความหมายตามพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ

ในเบื้องต้น เพื่อให้เห็นภาพรวมความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ผู้ศึกษาจึงได้ประมวลความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จากพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สัพพะ พะจะนะ พาสา ไท (2397)

ก่อ “To begin, To build, to construct, To kindle the fire.” “เริ่มต้น สร้าง ทำขึ้น” เช่น ก่อผนัง ก่อไฟ (342-343)

สร้าง “To create, to build, to construct, to make.” “สร้าง, ทำขึ้น, ทำขึ้นใหม่” เช่น สร้างตึก สร้างวัด ผู้สร้าง ปลูกสร้าง สร้างบุญ สร้างสม (711)

อักษรธาธาธาธาธาธา (2412)

ก่อ หมายถึง คนเอาอิฐวางลงเอาปูนไปสอใส่ แล้วเอาอิฐซ้อน ๆ ต่อกันขึ้นไป อนึ่งติดไฟ ก่อขึ้นในเตา

สร้าง หมายถึง ทำ หรือ การที่เขาก่อตั้งแรกทำของอันใด ๆ เช่น คนแรกจับก่อตั้งของที่โตใหญ่นั้น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2493

ก่อ เป็นคำกริยา หมายถึง สร้าง ทำ ปูร่งขึ้น แต่งขึ้น จัดตั้งขึ้น ริเริ่ม

สร้าง เป็นคำกริยา หมายถึง ทำ ปลูก ก่อ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525

ก่อ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น หรือเป็นรูปขึ้น เช่น ก่อไฟ ก่อสงคราม ก่อตึก

สร้าง เป็นคำกริยา หมายถึง บันดาลหรือทำให้มีขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น เนรมิตสร้าง ก่อสร้าง ปลูกสร้าง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542

ก่อ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น หรือเป็นรูปขึ้น เช่น ก่อไฟ ก่อสงคราม ก่อตึก

สร้าง เป็นคำกริยา หมายถึง เนรมิต บันดาลให้มีให้เป็นขึ้นด้วยฤทธิ์อำนาจ เช่น พระพรหมสร้างโลก ทำให้มีให้เป็นขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน (ใช้ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม) เช่น สร้างบ้าน สร้างเมือง สร้างศัตรู สร้างชื่อเสียง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554

ก่อ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เกิดขึ้น มีขึ้น หรือเป็นรูปขึ้น เช่น ก่อไฟ ก่อสงคราม ก่อตึก

สร้าง เป็นคำกริยา หมายถึง เนรมิต บันดาลให้มีให้เป็นขึ้นด้วยฤทธิ์อำนาจ เช่น พระพรหมสร้างโลก ทำให้มีให้เป็นขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน (ใช้ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม) เช่น สร้างบ้าน สร้างเมือง สร้างศัตรู สร้างชื่อเสียง

พจนานุกรมภาษาลาว (2515) ได้ให้ความหมายของคำว่า ก่ (ก่อ) และ ส้าง ไว้ว่า

ก่ (ก่อ) หมายถึง “construct, build, erect, set up, establish” เช่น ก่อไฟ ก่อสร้าง ก่อตั้งใหม่ ก่อเห็ด

ส้าง หมายถึง “make, create, do” เช่น ส้างกุสน ส้างกัม ส้างباب ส้างตัว ส้างชาติ

ตามที่พจนานุกรมฉบับต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จะเห็นได้ว่า มีทั้งความหมายที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

“ก่อ” หมายถึง สร้าง ทำขึ้น จัดตั้ง ริเริ่ม เอาอิฐวางเรียงซ้อนกันขึ้นไป ทำให้ไฟติด ส่วน “สร้าง” จะหมายถึง ทำขึ้นใหม่ ทำด้วยวิธีต่าง ๆ ปูกลูก หรือเนรมิต เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า ความหมายที่เหมือนกันของ “ก่อ” และ “สร้าง” คือ เป็นคำกริยาที่หมายถึง สร้างขึ้น ทำขึ้น หรือ ทำขึ้นใหม่ ส่วนความหมายที่แตกต่างกันคือ “ก่อ” จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้าง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาทิ ก่ออิฐ ก่อกำแพง ซึ่งจะให้ความหมายว่า นำอุปกรณ์คืออิฐมาวางเรียงกัน หรือนำองค์ประกอบหรือวัสดุที่ใช้ในการสร้างกำแพงมาดำเนินจัดทำให้เกิดรูปร่างกำแพงขึ้นมา ซึ่งความหมายที่สื่อออกมาจะเน้นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติ และยังหมายถึงการ ทำให้ไฟติด แต่ “สร้าง” จะหมายถึง ภาพรวมของการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความหมายเป็น นามธรรมมากกว่า เช่น เนรมิต อย่างไรก็ตามพจนานุกรมแต่ละฉบับที่ได้ประมวลความหมาย มาล้วนแต่เป็นเอกสารที่ถือเป็นหลักฐานในสมัยรัตนโกสินทร์ทั้งสิ้น แต่ก็ทำให้เห็นภาพรวมของการนิยามความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” เพื่อให้เข้าใจความหมายในเบื้องต้น

2) ลักษณะการใช้และความหมายของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จากหลักฐานในสมัยต่าง ๆ

2.1) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในสมัยสุโขทัย

2.1.1) คำว่า “ก่อ”

สมัยสุโขทัยคำว่า “ก่อ” เป็นคำกริยา ความหมายแรกหมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึงสิ่งปลูกสร้าง เช่น พระธาตุ เจดีย์ ส่วนความหมายถัดมาหมายถึง จัดเรียง

มักปรากฏกับคำที่หมายถึงวัตถุสิ่งของขนาดย่อม เช่น อิฐ และยังมีความหมายว่า ปลุก มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึงพืชหรือต้นไม้ เช่น หมากกลอย ดังตัวอย่าง

- (1) “เมื่อป้อนพระยามหารัชมราชก่อดพระธาตุนี้ ชนม์คนถอยจากร้อยปีนั้นได้”
(จารึกนครชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 20)
- (2) “แต่อันกระทำบุญธรรมก่อดพิหาร...ก่อดสุปเจดีย์ ปลุกพระศรีมหาโพธิ”
(จารึกวัดป่ามะม่วง ภาษาไทย หลักที่ 1 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 16-17)
- (3) “ปรารถนาโพธิสมภาร...ก่อดพระเจดีย์”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 48)
- (4) “เป็นเจ้ามีศรัทธาโอยทานตนที่นั่นไถ่ตนที่นั่น ก่อดพระทันตธาตุ”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 92)
- (5) “พระศรีราชจุฬามณีเป็นเจ้าพยายามให้แผ้วแล้วจึงก่อดอิฐขึ้นเจ็ดวาสทหายปูน”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 21-22)
- (6) “มาวลิกคงคาไปก่อดทำพระเจดีย์”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 98-99)
- (7) “เมื่อพระมหารัชมราชาเข้าเมืองแล้ว เพื่อชื้อนาสร้างเป็นสวน แลก่อดหมากกลอยไว้
ให้แก่พระ”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 30-31)

ทั้งนี้คำว่า “ก่อด” อาจปรากฏร่วมกับคำว่า “ขึ้น” ซึ่งเป็นกริยาแสดงทิศทาง (นวรรณ พันธุเมธา, 2513, น. 16) ดังข้อความที่ (5) หรือปรากฏร่วมกับคำกริยา “ทำ” ในคำว่า “ก่อดทำ” ซึ่งเป็นกริยาเรียงโดยยังคงมีความหมายเดิมคือ ทำให้มีขึ้น ดังข้อความที่ (6)

2.1.2) คำว่า “สร้าง”

ในสมัยสุโขทัย คำว่า “สร้าง” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึง สิ่งปลูกสร้าง เช่น เจดีย์ หรือสถานที่ เช่น เมือง นา สวน ดังตัวอย่าง

- (1) “พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรานั้น ให้สร้างเจดีย์มีคุณแก่ฝูงท้าวพระยาเป็นอาจารย์”
(จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 38-39)
- (2) “พระยาศรีเทพาหุราช เอาออกมาช้อยสร้างบ้านสร้างเมือง”
(จารึกวัดช้างล้อม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 29-30)
- (3) “นายสรศักดิ์ขอป่าสร้างเป็นนาแก่พ่ออยู่หัวเจ้า”
(จารึกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 25-26)

(4) “เมื่อพระมหารัชมหาราชเข้าเมืองแล้ว เมื่อซื้อนาสร้างเป็นสวน แลก่อหมากกลอยไว้ให้แก่พระ”

(จารึกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 30-31)

ทั้งนี้ คำว่า “สร้าง” ยังอาจปรากฏร่วมกับคำกริยา “เป็น” ซึ่งยังคงมีความหมายเช่นเดิม คือ ทำให้เป็น ดังในข้อความที่ (4)

2.2) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในสมัยอยุธยา

2.2.1) คำว่า “ก่อ”

ในสมัยอยุธยา คำว่า “ก่อ” เป็นคำกริยา หมายถึง หรือทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึง สิ่งปลูกสร้าง เช่น ตึก กำแพง หรือคำที่หมายถึง ช่วงเวลา ซึ่งเป็นนามธรรม เช่น พระฤกษ์ ดังตัวอย่าง

(1) “แลให้ก่อตึกแลป้อมแลกำแพง”

(จดหมายเหตุสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้นสมเด็จพระนารายณ์ หน้าที่ 9 บรรทัดที่ 184)

(2) “ทรงพระนามสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า แลท่านจึงให้ก่อพระเจดีสองพระองค์”

(จดหมายเหตุทรงพระกรุณาให้แต่งพระราชพงศาวดารย่อ หน้า 94)

(3) “เมื่อจะก่อพระฤกษ์ให้แผ่พระราชกุศล พระบรมวงษานุวงษแลข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยพร้อมใจกัน ทำทานแก่คนชราพิการยากวันนิพทุกทั้งปวง”

(พระราชพงศาวดารกรุงเก่า)

(4) “แลได้รื้อชุดก่อรากพระวิหารณะวันศุกร์แรม 10 ค่ำ เดือน 3 จุลศักราช 1116 ปีจอ ฉอศก วันก่อนรุ่งสำเร็จแต่ณะวันศุกร์ แรม 11 ค่ำ เดือน 5 ปีกฤษีศัพทก”

(จดหมายเหตุสร้างพระวิหารมพระแท่นศิลาอาสน์)

คำว่า “ก่อ” อาจปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกัน เช่น รื้อ หรือ ชุด ซึ่งเป็นกลุ่มคำกริยาที่วางเรียงต่อกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปโดยไม่มีคำเชื่อมใด ๆ มาปรากฏคั่นกลางระหว่างคำกริยา และมีความหมายบ่งบอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันหรือเรียกว่า กริยาเรียง (ยาใจ ชูวิชา, 2536, น. 4) ดังในข้อความที่ (4)

2.2.2) คำว่า “สร้าง”

ในสมัยอยุธยา คำว่า “สร้าง” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึง สิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ เช่น วัด หรือพระวิหาร ดังตัวอย่าง

(1) “ศักราช 731 รกาศก แรกสร้างวัดพระอาราม ครั้นนั้นสมเด็จพระรามธิบดีเจ้าเสด็จ
นฤพาน”

(พระราชพงศาวดารกรุงเก่า หน้า 1)

(2) “ครั้งสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าสร้างวัดมเหยงค...”

(จดหมายเหตุทรงพระกรุณาให้แต่งพระราชพงศาวดารย่อ หน้า 94)

(3) “สมเด็จพระบรมไตรโลกเจ้าสร้างพระวิหารวัดจุฬามณี”

(จดหมายเหตุทรงพระกรุณาให้แต่งพระราชพงศาวดารย่อ หน้า 94)

2.3) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในสมัยรัตนโกสินทร์

2.3.1) คำว่า “ก่อ”

ในสมัยรัตนโกสินทร์ คำว่า “ก่อ” เป็นคำกริยา ความหมายแรกหมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึง สิ่งปลูกสร้าง เช่น ตึก กำแพง ชุกชี หรือคำที่หมายถึง ช่วงเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ถกซ์ ส่วนอีกความหมายคือ จัดเรียง มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึง วัตถุขนาดย่อมที่สามารถนำมาจัดเรียงได้ เช่น ฟิน ดังตัวอย่าง

(1) “แลก่อตึกภักดีนาคคารสำหรับเก็บสิ่งของที่คนนำมาบูชาพระพุทธบาท”

(คำให้การขุนหลวงหาวัด)

(2) “เพดานราบก่อแท่นไว้เป็นที่ตั้งเครื่องสังเวทีกว้างขวาง ในนั้นเป็นที่ตำรวจและกรมวัง อาศรัย ต่อไปข้างซ้ายเขาก่อสอปศิลาก้อนสูงขึ้นไปเป็นที่ก่อพระเจดีย์ทรายเมื่อเวลาเลิกทำรังนก แล้ว มีชาตรีประชันกันเป็นการฉลองทุกปี ในซอกเขากับที่ก่อพระทรายต่อกันปลูกร้านมุงกระแซง ผากระแซงเป็นที่ฝั่งรังนก”

(พระราชหัตถเลขาฯ เรื่องเสด็จพระพาสแหลมมลายู)

(3) “ครั้นเสร็จแล้วสถานที่หล่อพระพุทธรูปสามพระองค์อยู่ตรงหน้าพระวิหาร พระพุทธชินราชนั้นให้ก่อเป็นชุกชีด้วยอิฐเตาหลอมทอง”

(ตำนานพระพุทธชินราช พระพุทธชินศรี และพระศรีศาสดา)

(4) “ครั้นมาถึงเดือนสิบสองแรมสิบสี่ค่ำสิบห้าค่ำ เดือนอ้ายขึ้นค่ำหนึ่ง จะได้ตั้งพิธีสวด พระพุทธรูป ก่ออุทิศพระเจดีย์ในวัดพระเชตุพน ทรงพระราชดำริให้ไว้แต่เดิมว่า แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ได้ทรงสถาปนาพระเจดีย์ขึ้นไว้องค์หนึ่งสูงเส้นสองศอก”

(พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4)

(5) “น้ำพริกเหล็กสมหวังแล้วตั้งหม้ออ้อคึกก่อฟินใส่ไฟเปนแสง”

(ตำราแม่ครัวหัวป่าก์)

บางครั้ง คำว่า “ก่อ” อาจปรากฏร่วมกับคำกริยา “เป็น” ซึ่งยังคงมีความหมายเช่นเดิมคือ ทำให้เป็น ดังในข้อความที่ (3)

2.3.2) คำว่า “สร้าง”

ในสมัยรัตนโกสินทร์คำว่า “สร้าง” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึงสิ่งปลูกสร้าง เช่น พระพุทธรูป พระเจดีย์ คำที่หมายถึงสถานที่ เช่น วัด ตลาด คำที่หมายถึงวัตถุสิ่งของขนาดย่อม เช่น หนังสือ คำที่มีความหมายเกี่ยวกับอวัยวะ หรือส่วนของร่างกาย เช่น ข้อลำ หรือกล้ามเนื้อ คำที่มีความหมายเกี่ยวกับชีวิตหรือบุคคล และยังปรากฏกับคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น บุญกุศล แผลในใจ หรือวาสนา ดังตัวอย่าง

- (1) “เปนพระพุทธรูปสร้างไว้แต่เมื่อครั้งพระพุทธเจ้ายังเสด็จอยู่นั้น”
(คำให้การขุนหลวงหาวัด)
- (2) “จึงสร้างพุทธบัลลังก์เป็นที่สักการบูชาในเวลารำลึกถึงพระพุทธองค์”
(ตำนานพุทธเจดีย์สยาม)
- (3) “แล้วพระเจ้าหงษาจึงสร้างพระเจดีย์ไว้ที่ทุ่งภูเขาทอง”
(คำให้การขุนหลวงหาวัด)
- (4) “แล้วคิดจะสร้างพระสถูปประดิษฐานพระบรมธาตุไว้ณเมืองกุสินารา”
(ตำนานพุทธเจดีย์สยาม)
- (5) “...นำที่นั่งสุทไธสวรรย์สำคัญนาม สร้างตีกรมรอบเมืองรุ่งเรืองครั้น”
(รวมงานของเทียนวรรณ, หน้า 13)
- (6) “กับหมู่พราหมณ์ชาติทั้งปวงยอมสร้างสถานที่เทวรูปไว้ในราชธานี”
(ตำหรับ้าวศรีจุฬาลักษณ์)
- (7) “สร้างตลาดเสาร์ชิงช้าตรงนำวัด นามศุภทัศนเทศเปนเดชศรี ตัดถนนในนครในตอนนี
รวมถึงสี่ห้าถนนหนไปมา...”
(รวมงานของเทียนวรรณ, หน้า 13)
- (8) “ขอมอบธุระในการสร้างหนังสือแจกงานเมรุถวายเสียแต่บัดนี้”
(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2457)
- (9) “แล้วเจ้าขวัญก็ผลดลิ่งไผ่ออก วาดแขนแหวกน้ำสุด ๆ แร้ ข้อลำและกล้ามเนื้อที่
สร้างขึ้นด้วยหางไถ ว่ายน้ำและฝ่าพินก็วาดไปวักไป อย่างชำนาญชำนาญไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย
เมื่อยล้าอะไรเลย”

(10) “แม้ธรรมชาติของบางกะปิจะสร้างขวัญมาให้เป็นคนโง่”

(แผลเก่า, 2479)

(11) “ข้า่น้อยจะพึงกระทำ ได้สร้างกุศลครั้งใดก็ตั้งใจรดน้ำ”

(ตำหรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์)

(12) “ด้วยแผลในใจหลังที่เคยสร้างกันไว้ เจ้าเรียมก็เกิดประหม่างกัน”

(แผลเก่า, 2479)

(13) “นั่งเรียมมันส่ายลบน้้าสาวบางกะปิหมดทั้งบางเลยที่เดียว เออมีงสร้างวาสนาด้วยอะไรวะอีเรียม”

(แผลเก่า, 2479)

2.4) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในสมัยปัจจุบัน

2.4.1) คำว่า “ก่อ”

ในปัจจุบัน คำว่า “ก่อ” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏกับคำที่หมายถึงสิ่งปลูกสร้าง เช่น เจดีย์ทราย คำที่หมายถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ เช่น มีอบ หรือความไม่สงบ คำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติ ซึ่งเป็นนามธรรม เช่น ความคับข้องใจ ความผิดหวัง และยังปรากฏกับคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับไฟ เช่น กองไฟ ดังตัวอย่าง

(1) “การฝึกประหัตมธยสถินยุคนี้ไม่ได้ทำกันง่าย ๆ เหมือนก่อเจดีย์ทรายหลังวัด”

(2) “เจ้าขนปุยในบ้านถึงได้ใจกันใหญ่ ก่อมือบตะกุกตะกายห้องรับแขกของแม่เสียละ”

(3) “เบื้องต้นตำรวจคาดว่าเป็นการตอบโต้ของผู้ก่อความไม่สงบเนื่องจากทางการได้รุกกดดัน”

(4) “ภาชีสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกษตรกรที่มีประสิทธิภาพต่ำแต่ก่อปัญหามลพิษน้อยหยุดการผลิต”

(5) “ไอ้พวกบ้ากามพวกนี้ก่อแต่ความอัปรีดิ์ เอ็งอยู่ที่นั่นไม่ต้องออกไปไหนกลางค้ำกลางคืน”

(6) “เป็นธรรมดาอยู่เองที่ผู้ก่อภัยจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่ตามมา”

(7) “เพราะการที่ชายมีภรรยาได้หลายคนก่อความคับข้องใจแก่หญิงผู้เป็นภรรยา”

(8) “อารมณ์เริ่มรับรู้และความคิดก็เริ่มก่อขึ้นในใจและทั้งหมดนี้ก็สำแดงขึ้นพร้อม ๆ กันอย่างน่าพิศวง”

(9) “เป็นเรื่องที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายก่อเจตนาภายในและแสดงเจตนาภายนอกออกมา”

(10) “หากการกระทำของฉันทก่อความผิดหวังแก่เธอ”

(11) “ย่ำคำสนธยาอากาศบนหุบเขาเริ่มเย็นลง ต้องก่อกองไฟที่ใช้หุงข้าวเย็นไปด้วย”

บางครั้งคำว่า “ก่อ” อาจปรากฏร่วมกับคำว่า “แต่” ซึ่งเป็นคำขยายที่บอกการจำกัด หมายความว่า เพียงเท่านั้น (นววรรณ พันธุมธธา, 2549, น. 79) ดังในข้อ (5) และจากการศึกษา ตัวอย่างข้อความจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มข้อมูลภาษาปัจจุบันจะ สังเกตได้ว่า คำว่า “ก่อ” มักปรากฏกับคำที่เป็นนามธรรมและมีความหมายเชิงลบ (negative meaning) เช่น ก่อปัญหา ก่อภัย ก่อความไม่สงบ เป็นต้น

2.4.2) คำว่า “สร้าง”

ในสมัยปัจจุบัน คำว่า “สร้าง” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้มีขึ้น มักปรากฏกับคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้าง เช่น บ้าน คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑสถาน คำที่มีความหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น คลังข้อมูล คำที่มีความหมายเกี่ยวกับชีวิตหรือบุคคล เช่น มนุษย์ คำที่มีความหมายเกี่ยวกับหน้าที่หรือพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น พยานเท็จ คำที่มีความหมายเกี่ยวกับอาการ เช่น ความเจ็บปวด คำที่มีความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ เช่น ความมั่นคง และคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ แรงแบบดลใจ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

- (1) “เขาเลยตัดสินใจสร้างบ้านพักตากอากาศ ตอนแรกก็สร้างบ้านใหญ่หลังนี้หลังเดียว”
- (2) “ตอนนี้เหลือแต่แนวกำแพง โดยสร้างพิพิธภัณฑสถานเอาไว้ตรงนั้นด้วย”
- (3) “โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคลังข้อมูลภาษาขนาด 100 ล้านคำ”
- (4) “เมื่อหุ่นยนต์สร้างมนุษย์ขึ้นมา เป้าหมายหลักของหุ่นยนต์ก็คือสร้างมนุษย์ขึ้นมาเพื่อทำงานให้หุ่นยนต์”
- (5) “ขู่เชิญพระยาตรายุทธเสนีให้ปรับปร้านายทองอินทร์ ฎริพัฒน์แล้วจึงสร้างพยานเท็จ”
- (6) “การล้มหยางลงทับท่อนแขนที่ถูกมัดไพล่หลังของตนเองสร้างความเจ็บร้าวตลอดทั้งไหล่”
- (7) “การที่สุนทรภู่อธิบายลักษณะนิสัยของพระอภัยมณีดังกล่าว จึงสอดคล้องกับบทบาทในเรื่อง”
- (8) “ตลอดจนการสนับสนุนจากต่างประเทศ นี่คือการสร้างความมั่นคงในระดับมหภาคให้แก่สังคม”
- (9) “กฎหมาย UNPKO นี้ได้สร้างความหวาดหวั่นให้แก่ประเทศบางประเทศในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในคาบสมุทรเกาหลี”
- (10) “แม้จะเป็นปัญหาที่ดูใหม่แต่ก็เชื่อกันว่าการค้าที่ไม่เป็นธรรมจะสร้างความเสียหาย”

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” สามารถสรุปความหมายและลักษณะการใช้ในแต่ละสมัยดังตารางต่อไปนี้

1) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ”

สมัย	สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	ปัจจุบัน
	ลักษณะการใช้			
ทำให้มีขึ้น	สิ่งปลูกสร้าง	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) ช่วงเวลา	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) ช่วงเวลา 3) วัตถุประสงค์ของขนาดย่อม	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ 3) ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติ 4) กองไฟ
จัดเรียง	วัตถุประสงค์ของขนาดย่อม		วัตถุประสงค์ของขนาดย่อม	
ปลูก	พืชหรือต้นไม้			

2) ความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “สร้าง”

สมัย	สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	ปัจจุบัน
	ลักษณะการใช้			
ทำให้มีขึ้น	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) สถานที่	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) สถานที่	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) สถานที่ 3) วัตถุประสงค์ของขนาดย่อม 4) ส่วนของร่างกายมนุษย์ 5) ชีวิตหรือบุคคล 6) สิ่งที่เป็นนามธรรม	1) สิ่งปลูกสร้าง 2) สถานที่ 3) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ 4) อุปกรณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น 5) ชีวิตหรือบุคคล 6) สิ่งที่เป็นนามธรรม 7) หน้าที่หรือพฤติกรรมของ

ความหมาย	สมัย	สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	ปัจจุบัน
	ลักษณะการใช้				
					มนุษย์ 8) อาการ

จากผลการศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” จะพบว่า คำว่า “ก่อ” เป็นคำกริยาที่มีความหมายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทั้งสิ้น 3 ความหมาย คือ ทำให้มีขึ้น จัดเรียงและปลูก คำว่า “ก่อ” ที่หมายถึงปลูกซึ่งปรากฏร่วมกับคำที่หมายถึงพืชหรือต้นไม้ นั้นพบเฉพาะสมัยสุโขทัยและไม่พบในสมัยอื่น คำว่า “ก่อ” ที่หมายถึงจัดเรียง พบในสมัยสุโขทัยและรัตนโกสินทร์ ส่วนคำว่า “ก่อ” ในความหมายว่าทำให้มีขึ้นนั้น พบทุกสมัย โดยปรากฏลักษณะการใช้ในบริบทที่เพิ่มมากขึ้นต่อเนื่อง จากเดิมปรากฏร่วมกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น สิ่งปลูกสร้าง ต่อมาได้ปรากฏร่วมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ช่วงเวลา จึงแสดงให้เห็นว่า คำว่า “ก่อ” เป็นคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้านความหมายในลักษณะที่กว้างออก (broadening) นอกจากนี้ คำว่า “ก่อ” ในภาษาสมัยปัจจุบันยังมักจะปรากฏร่วมกับคำที่มีความหมายส่อในทางลบ (negative meaning) ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้านความหมายในลักษณะที่เลวลง (pejoration) อีกด้วย

ส่วนคำว่า “สร้าง” จากการศึกษาพบว่า เป็นคำกริยาที่หมายถึง ทำให้มีขึ้นเพียงความหมายเดียวในทุกสมัย อย่างไรก็ตามแม้คำว่า “สร้าง” จะพบเพียงความหมายเดียวแต่ปรากฏลักษณะการใช้ที่เพิ่มขึ้น โดยในสมัยสุโขทัยและรัตนโกสินทร์ปรากฏลักษณะการใช้ 2 ลักษณะ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ และสมัยปัจจุบัน ปรากฏลักษณะการใช้ 6 และ 8 ลักษณะตามลำดับซึ่งในสมัยสุโขทัยและอยุธยาปรากฏลักษณะการใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม แต่ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์และปัจจุบันได้ปรากฏลักษณะการใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรม จึงแสดงให้เห็นว่า คำว่า “สร้าง” เป็นคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้านความหมายในลักษณะที่กว้างออก (broadening) เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันพบว่า คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ยังปรากฏในลักษณะของคำซ้อนว่า “ก่อสร้าง” อีกด้วย จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2530, น.93) ได้ให้ความหมายของคำซ้อนไว้ว่าหมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน หรือเป็นไปในทำนอง

เดียวกันมาซ้อนคู่กัน ซึ่งคำว่า “ก่อสร้าง” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” คือ ทำให้มีขึ้น และปรากฏลักษณะการใช้กับทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเช่นกัน ดังตัวอย่าง

(1) “คนงานกำลัง**ก่อสร้าง**บ้าน ก่อนสร้างต้องทำพิธีตามสมควร บ้านที่กำลัง**ก่อสร้าง**ซึ่งเรายืนดูอยู่นั้นหลังไม้ใหญ่โตอะไรนั้ก”

(2) “การท่องเทียวจะก่อให้เกิดการพัฒนาเมือง อันเนื่องมาจากการ**ก่อสร้าง**ปัจจัยพื้นฐานและสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว”

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ซึ่งเป็นคำเก่าที่มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แม้จะมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาให้ดีก็จะมีพบว่ายังมีความแตกต่างกันบ้าง อีกทั้งลักษณะการใช้ก็มีความแตกต่างกันในแต่ละสมัย ซึ่งทั้งความหมายและลักษณะการใช้ของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ที่กว้างออก หรือเดิมมีความหมายในแง่ดี แต่ต่อมามีความหมายในแง่ลบ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างหนึ่งในด้านความหมาย ดังที่ ดุษฎีพร ชำนิโรศานต์ (2558, น.65) ได้อธิบายไว้ว่า “คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายมากขึ้น เรียกว่า ความหมายกว้างออก” ส่วนปราณี กุลละวณิชย์ (2535, น.51) ได้อธิบายไว้ว่า คำที่สมัยหนึ่งเคยมีความหมายเป็นกลาง แต่ต่อมามีความหมายเปลี่ยนไปในทางลบ เรียกว่า ความหมายส่อไปในทางที่เลวลง (pejoration) ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” เป็นคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา (language change)

การศึกษาพัฒนาการของคำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ในครั้งนี้ทำให้ทราบว่าคำบางคำแม้จะปรากฏใช้ในสมัยเดียวกันแต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่แตกต่างกันไป เช่นคำว่า “ก่อ” ในสมัยสุโขทัย พบ 3 ความหมาย แต่ในปัจจุบันพบเพียงความหมายเดียว และปรากฏลักษณะการใช้ในปัจจุบัน 4 ลักษณะ ส่วนคำว่า “สร้าง” แม้ในสุโขทัยจะพบเพียงความหมายเดียวเหมือนกับในปัจจุบัน แต่ลักษณะการใช้ในปัจจุบันกลับปรากฏมากขึ้นถึง 8 ลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพา คุประเสริฐ (2557) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการของคำว่า “เอา” “นำ” และ “พา” ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ พบว่าคำทั้ง 3 คำนี้มีความหมายและลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันในแต่ละสมัย เช่นเดียวกับปรีชา ช่างขวัญยืน (2515, น.391) ที่ได้ศึกษาการใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยาและได้สรุปไว้ว่า คำบางคำในสมัยอยุธยาที่มีความหมายกว้างกว่าสมัยปัจจุบันแต่คำบางคำก็มีความหมายแคบกว่าในปัจจุบันเช่นกัน ทั้งนี้ วัลยา วิมุกตะลพ (2513, น.234) ได้กล่าวไว้ว่าเรื่องความหมายของคำเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด เพราะความหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประสบการณ์และความคิดของแต่ละคนซึ่งมีไม่เหมือนกัน

ดังนั้น การศึกษาเรื่องความหมายและลักษณะการใช้คำในเชิงประวัติจึงนับว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาคำอื่น ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) การศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาในเบื้องต้นจากเอกสารเพียงบางส่วนที่คัดเลือกมาเป็นตัวแทนของภาษาไทยในแต่ละสมัยเท่านั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการความหมายและลักษณะการใช้คำว่า “ก่อ” และ “สร้าง” หากจำนวนเอกสารที่ใช้ศึกษามากกว่านี้อาจทำให้พบประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม

2) ผู้ที่สนใจศึกษาภาษาไทยในเชิงประวัติสามารถเลือกคำที่สนใจจากข้อมูลในภาษาสมัยเก่า เช่น จารึกสมัยสุโขทัย และนำมาเปรียบเทียบความหมาย ลักษณะการใช้ หรือความสัมพันธ์ในแต่ละสมัยได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารายละเอียดภาษาไทยในเชิงประวัติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2548). *ประชุมจารึก ภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี. (2510). *ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2496). *ตำนานพระพุทธชินราช พระพุทธชินศรี และพระศรีศากดา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2530). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2468). *พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู เมื่อรัตนโกสินทรศก 108, 109, 117, 120 รวม 4 คราว*. พระนคร: หอพระสมุดวชิรญาณ.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2482). *จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน ภาค 18*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2482). *สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) กับประวัติ เจ้าพระยายมราช*. พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงธรรม.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2469). *ตำนานพุทธเจดีย์สยาม*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

ดุขฎิพร ขำนิโรคสานต์. (2558). *ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แดนปิช แบรดเลย์. (2514). *อักขรวิธานศรีปัท*. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

ฐิติพา คุประเสริฐ. (2557, มกราคม-ธันวาคม). พัฒนาการของคำว่า “เอา” “นำ” และ “พา” ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 9-10(16-17), 19-37.

เทียนวรรณ. (2544). *รวมงานเขียนของเทียนวรรณ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ต้นฉบับ.

นริศรานุกวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยา, และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2558). *สาส์นสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยา, และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ*. (2558). *สาส์นสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยา, และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

นวรรณ พันธุ์เมธา. (2513). *การใช้ภาษา*. พระนคร: สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย.

นวรรณ พันธุ์เมธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ติงศภัทิย์, ม.ร.ว., สุตาพร ลักษณะนิยานิน, และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2535). *ภาษาทัศนาว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2515). *การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

เปลี่ยน ภาสกรวงศ์, ท่านผู้หญิง. (2557). *ตำราแม่ครัวหัวป่าก์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ต้นฉบับ.

พระราชพงศาวดารกรุงเก่า (ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ). (2498). พระนคร: กรมศิลปากร.

ไม้ เมืองเดิม. (2544). *แผลเก่า*. กรุงเทพฯ: ไพลิน.

ยาใจ ชูวิชา. (2536). *ความเป็นประโยชน์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2519). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525*. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

เรื่องนางนพมาศ หรือ ตำหรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ. (2457). พระนคร:
หอพระสมุดวชิรญาณ.

วัลยา วิภุกตะลพ. (2513). *การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำใน
ภาษาไทย สมัยรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
ภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

อนันต์ อมรรัตน์, บรรณาธิการ. (2544). *คำให้การขุนหลวงหาวัด (ฉบับหลวง) และ ประชุม
พงศาวดาร ภาค 81 จดหมายเหตุเรื่อง การจลาจลเมื่อปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์
มหาราช*. นนทบุรี: จดหมายเหตุ.

อรวรรณ ทรัพย์พลอย, บรรณาธิการ. (2561). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4
ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ

Kerr, Allen D. (1972). *Lao-English dictionary*. Washington, D.C.: The Catholic Univ.
of America Press.

Pallegoix, Jean Baptiste. (1854). *Dictionarium linguae Thai*. Parisiis: Jussu
Imperatoris Impressum.

ฐานข้อมูลออนไลน์

คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก
<http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3/>.